

Walburgiskerk

De Walburgiskerk is de oudste kerk van Zutphen en heeft daarmee ook de oudste toren van de stad! Een *landmark* in de stad, bekroond met een gouden bol en een gouden haan.

De toren die je nu ziet is gebouwd vanaf 1225, maar daarvoor stond er een oudere kerk uit ongeveer 1100. Delen van die oudste kerk zijn wel in de kerk verwerkt maar niet meer goed zichtbaar.

Vroeger waren er nog geen bliksemafleiders. Het is dus ook niet zo gek, dat de toren in zijn lange bestaan meerdere malen door de bliksem in de brand is gevlogen. Dan moest er geblust worden met emmers water! Na elke brand bouwde men de toren steeds weer iets hoger op. Daarom zijn alle lagen uit een andere tijd. Iedere laag noemen we een geleding. De onderste drie zijn het oudst. Een halve eeuw later zette men daar nog een vierde geleding bovenop. De eerste blikseminslag kwam in 1446. Een aantal mensen in de kerk kwam om het leven; ze werden bedolven onder het puin en brandende balken. Na deze brand bouwden de Zutphenaren nog een vijfde geleding op de toren en een gigantisch hoge torenspits van 65 meter.

In 1600 was het weer eens raak: de enorm hoge spits brandde na een blikseminslag helemaal af. In die tijd vond men een spits niet meer mooi. Naar de mode van die tijd werd het een achtkantige houten opbouw met een open lantaarn er op. Die staat nu wel bekend als 'peperbus'. Lange tijd ging het goed, totdat ... in 1948 door onoplettendheid van een loodgieter een enorme brand de toren opnieuw trof. De 'peperbus' stortte met donderend geweld op de keien van het 's-Gravenhof en twintig jaar lang had de skyline van Zutphen een stompe toren. In 1970 is de 'peperbus' gereconstrueerd en sindsdien heeft de toren zijn huidige uiterlijk.

Iedere zaterdagavond om zes uur wordt de zondag ingeluid door een viertal klokken. Dit gebeurt nog altijd met de hand; vrijwilligers brengen de klokken in beweging. Alleen met Pasen en Kerstmis luiden alle 6 klokken tegelijkertijd!

-
- ▶ Hoogte: 76 meter
  - ▶ Onderbouw: 42 meter
  - ▶ Bouwjaar: 1225
  - ▶ Grondvlak: 12 x 12 m
  - ▶ Muurdikte: 2 m (onder)
  - ▶ Traptoren: 102 treden
  - ▶ Aantal klokken: 6
-

In detail: spuwers

Aan de dakgoten van kerk en toren zitten zogenaamde spuwers. Hiermee wordt het regenwater afgevoerd. Vroeger kende men namelijk nog geen regenpijpen. Om te voorkomen dat bij hevige regenbuien een enorme hoeveelheid water langs de onderliggende gevels gutste, maakte men spuwers. Dit zijn in feite lange, horizontale buizen waardoor het water naar buiten geleid werd, zo ver mogelijk van de gevels af. Bij hevige regenval moeten dat flinke watervallen geweest zijn. Ze raakten in onbruik omdat de omgeving drijfnat werd van opspattend water. Je kunt de spuwers nu nog steeds zien. Heel hoog aan de omloop van de toren werken de spuwers nog steeds. Vanwege de grote hoogte is het afkomende water al lang verwaaid voor het de grond bereikt.

In de middeleeuwen wilden de bouwmeesters de kerk zo mooi mogelijk maken. Daarom versierden ze de spuwers op een bijzondere manier: met kopjes van duiveltjes en monsters.

Verhaal: de ‘Duistere Gang’

In de dikke noordmuur van de tweede en derde geleding zit een geheimzinnige gang. Deze staat al eeuwen bekend als ‘de Duistere gang’. Hij is moeilijk bereikbaar en als de oude deur die de gang afsluit, piepend en krakend opengaat, wordt meteen duidelijk hoe de ruimte aan zijn naam komt: het is er werkelijk aardedonker. Alleen halverwege is er één kleine lichtspleet waardoor er wat daglicht binnenvalt. De gang is maar 60 centimeter breed en de stenen traptreden zijn onregelmatig. Jezelf vasthouden gaat moeilijk want er is geen leuning en je moet natuurlijk ook nog een lamp vasthouden. Eenmaal bovenaan kom je op een lage, donkere zolder, die nergens meer naar toe lijkt te leiden. Na deze beproeving vraag je je natuurlijk af: wat een moeite voor een trap die aardedonker en eigenlijk overbodig is! Er is toch een traptoren die naar de klokkenzolder gaat? Kortom: waarom heeft men de Duistere Gang dan gemaakt?

Het antwoord is: de duistere gang was de oorspronkelijke toegangsweg naar de hoger gelegen torenzolders. Deze gang was vroeger helemaal niet zo duister, want er waren drie lichtspleten. Toen de kerk werd verbouwd en de zijbeuken links en rechts van de toren werden verhoogd, raakten de lichtspleten van de gang versperd en zouden – op één na – nooit meer licht doorlaten ... Door de bouw van de traptoren was het niet meer nodig om eerst door de smalle Duistere gang te lopen en daarna nog met een houten ladder je weg te vervolgen naar de klokken. Daarom raakte de gang in onbruik en kwam er bijna geen sterveling meer ...

Walburgiskerk

Vragenblad onderbouw

Naam: ..... Klas: .....

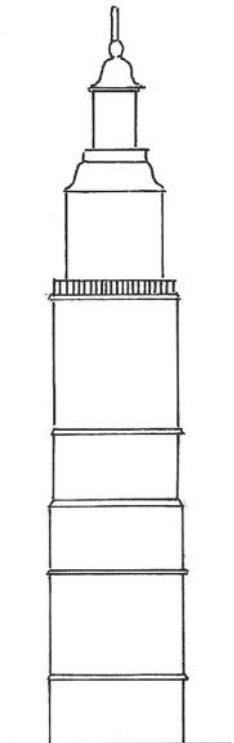
1. Hoe oud is de oudste steen van de kerk?

2a. Uit hoeveel geledingen bestaat het stenen gedeelte van de toren?

b. Teken in dit plaatje van de toren alle ramen op de juiste plaats.

c. Schrijf naast de verschillende geledingen het jaar van de bouw.

d. Nu je het overzicht hebt van de bouwfases van de toren, weet je ook in welk jaartal de 'duistere gang' gebouwd is. Reken uit, hoe oud deze gang is.

3. Op de zuidwestelijke steunbeer van de toren staat een beeldje. Wat stelt het voor?

4a. Wat is een *landmark*?

b. Waarom is de Walburgiskerk een *landmark*?

5. Een blikseminslag in een gebouw is tegenwoordig niet iets om je veel zorgen over te maken, in de middeleeuwen was het echter een groot probleem. Waarom?

6a. Beneden op de toren zie je enkele plaquettes over de brand. Schrijf de teksten over.

b. Geef van elke tekst aan over welke van de drie in de tekst genoemde branden ze gaan.
Brand 1 - Brand 2 - Brand 3.

7. Op de toren staat een weerhaan. In welke richting kijkt de haan, waar de wind vandaan komt of waar de wind naar toe gaat?

8. Bestudeer naastliggende foto. Wat was de functie van deze man? Hint: bekijk de infokaart van de Drogenapstoren nog even!

9. Schat wat de doorsnede van de bol bovenop de kerk is.

10. Hoe oud is de 'peperbus' op de toren?

11. Waarom zijn de spuwers zo lang?

Walburgiskerk

Vragenblad bovenbouw

Naam: ..... Klas: .....

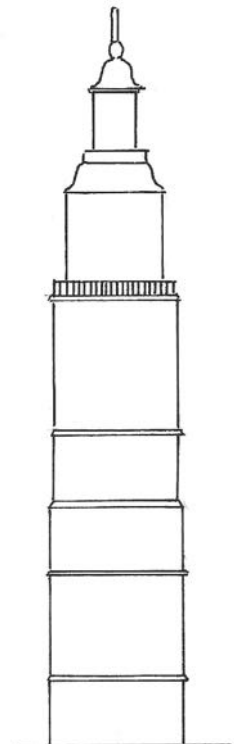
1. Wat is in de toren de oudste periode waaruit nog delen bewaard zijn gebleven?

2a. Uit hoeveel geledingen bestaat het stenen gedeelte van de toren?

b. Teken in dit plaatje van de toren alle ramen op de juiste plaats.

c. Schrijf naast de verschillende geledingen het jaar van de bouw.

d. Nu je het overzicht hebt van de bouwfases van de toren, weet je ook in welk jaartal de 'duistere gang' gebouwd is. Reken uit, hoe oud deze gang is.

3. Het drielichtvenster in de voorgevel van de toren heeft een gotische vormgeving. Noem een kenmerk van de gotiek.

4a. Beneden op de toren zie je enkele plaquettes over de brand. Schrijf de teksten over.

- b. Geef van elke tekst aan over welke van de drie in de tekst genoemde branden ze gaan.
Brand 1 - Brand 2 - Brand 3.
5. De toren lijkt helemaal te zijn gebouwd in tufsteen (dit zijn grote grijze blokken), maar is dat echt zo? Van welk bouw materiaal is de toren werkelijk gebouwd?
6. Op de toren staat een weerhaan. In welke richting kijkt de haan, waar de wind vandaan komt of waar de wind naar toe gaat.
7. Bestudeer naastliggende foto. Wat was de functie van deze man? Hint: bekijk de infokaart van de Droegenapstoren nog even!
8. Waarom zijn de spuwers zo lang?

